

NASLOVNICA

SADRŽAJ

INTERVJU S POVODOM

KRITIKA

MANIFESTACIJE

STUDENTSKA SCENA

ESEJI

IZ STRUKE ZA STRUKU

[L. Kroflin, L. Lutkari – globtroteri i globalisti \(UNIMA\)](#)

IZDAVAČKA DJELATNOST

doc. dr. sc. Livija Kroflin
Umjetnička akademija u Osijeku
livjakroflin@hotmail.com

Lutkarska udruga UNIMA – prva međunarodna kazališna organizacija

Lutkari – globtroteri i globalisti

Na tlu koje su stoljećima premjeravali putujući Kasperli, Pimpri, Kašpáreki i druga njihova dugonosa braća oštra jezika i britka humora, nastala je prva međunarodna organizacija u kazališnom svijetu uopće. Osnovali su je lutkari. Češko tlo poznaje lutku još od ranoga srednjeg vijeka, a njezin kazališni život od polovice 17. stoljeća. Poznaje nebrojene putujuće lutkare i lutkarske obitelji, njihova teretna kola, njihove s tolikom ljubavlju izrađene i čuvane marionete, njihove bezbrojne inačice *Fausta* i *Don Juana*. Poznaje i cijeni svoje lutkarske legende, koje su odigrale veliku ulogu u borbi za češki jezik u razdoblju češkog narodnog preporoda, kad su se lutkari izgovarali da oni, doduše, znaju njemački, ali da njihove lutke taj jezik ne govore. Poznaje pedagoge, koji su odreda postali najgorljiviji promicatelji kazališta lutaka, roditelje koji su sa svojim djecom, rođacima i prijateljima njegovali tradiciju kućnoga, obiteljskog kazališta lutaka te širok amaterski pokret, koji je u tridesetim godinama na području Čehoslovačke uključivao preko 3000 stalnih amaterskih kazališta lutaka, ne računajući kućna kazališta. Na češkom tlu iznikao je, nevjerojatno rane, 1912. godine, najstariji lutkarski časopis na svijetu – *Loutkář* – koji izlazi do dana današnjeg. Krajem dvadesetih godina 20. stoljeća stasala je nova generacija lutkarskih redatelja (Jan Malík, Erik Kolár, Vladimír Matoušek i Vladimír Šmejkal), koji su počeli snažno naglašavati izražajna sredstva svojstvena isključivo kazalištu lutaka.

Nije ni čudo da je upravo tada i upravo na lutkarski tako plodnom tlu izniknula i prva lutkarska međunarodna organizacija, u vrijeme kad ostali kazalištarci nisu ni sanjali o međunarodnom udruživanju. Na svoj Peti susret čeških lutkara u Pragu domaćini su pozvali i goste iz Bugarske, Francuske, Jugoslavije, Njemačke, Austrije, Rumunjske i Sovjetskog Saveza. Tom se prigodom rodila ideja o osnivanju međunarodne lutkarske organizacije. Ideja je odmah ostvarena i tako je 20. svibnja 1929. godine osnovana UNIMA (kratica od francuskog naziva *Union Internationale de la Marionnette*).

U početnom zanosu i želji da učvrste nastali savez, lutkari se još iste godine sastaju u Parizu, a sljedeće godine u Liègeu. Sastanak u Ljubljani 1933. godine bit će, međutim, posljednji prije izbijanja Drugoga svjetskog rata. No stariji lutkari i pisani dokumenti svjedoče kako „čak ni rat nije uspio prekinuti veze koje su uspostavili lutkari, iako su se sastanci morali pripremati u tajnosti i organizirati na najsmionije načine; ali oni su bili nužni kako bi se veze očuvale“.[1] Ni pravi rat, ni hladni rat, ni željezna zavjesa nisu mogli uništiti „neuništivu snagu i solidarnost koje su glavne značajke ranog razdoblja UNIMA-e“[2], a kojima se članovi UNIMA-e ponose sve do danas.

UNIMA je od samoga početka uvijek bila vrlo osebujna organizacija; nastojala je primjenjivati demokratska načela zapisana u svome Statutu, pri tome ne izgubiti svoje prijateljske, humane značajke, a ipak je uvijek umjela zauzeti odlučan stav u provođenju svojih ciljeva. To nikad nije lak zadatak, pogotovo u Europi koja je nakon 1945. bila podijeljena na Istočnu i Zapadnu. Snaga UNIMA-e bila je i bit će u tome što se uvijek znala izdignuti iznad tih problema.[3]

I tako su češki lutkari, izdignuti iznad hladnoratovskih problema, inicirali prvi poslijeratni kongres UNIMA-e: u Pragu 1957. godine, nakon čega se redovito sastaju svake godine. Od šačice prijatelja i entuzijasta UNIMA prerasta u respektabilnu, učinkovitu svjetsku organizaciju. Šezdesetih godina uvode se nova pravila te se prema novom Statutu osnivaju nacionalni centri i međunarodne komisije, od kojih svaka preuzima jedno područje djelovanja.

Prvi kongres izvan Europe održan je 1980. u Washingtonu. Godine 1988. održan je, pak, prvi kongres u Aziji – u tri japanska grada: Nagoyi, lidi i Tokiju. Na kongresu u Ljubljani, u tada već neovisnoj Sloveniji, 1992. godine prvi put sudjeluje novoosnovani Hrvatski centar UNIMA, koji će se otada redovito pojavljivati na svim kongresima: 1996. u Budimpešti, 2000. u Magdeburgu, 2004. u Perthu (prvi kongres u Australiji), 2008. u kineskom gradu Chengduu. Kongres se održava svake četvrte godine. Međunarodno vijeće UNIMA-e okuplja se redovito dvije godine nakon kongresa. Ove godine sastanak vijećnika održan je na Kubi 22., 23. i 24. travnja, ponosno najavljivan kao prvi u povijesti održan u Latinskoj Americi.

Nakon četrdeset godina u Pragu te osam godina u Varšavi sjedište UNIMA-e preseljeno je 1980. godine u francuski gradić Charleville-Mézières, u kojem ostaje do danas, a koji je širom svijeta poznat kao prava mala lutkarska Meka: udomijuje Svjetski festival kazališta lutaka (*Festival mondial des Théâtres de Marionnettes*), Međunarodni lutkarski institut (*Institut International de la Marionnette*), Višu nacionalnu školu za lutkarsku umjetnost (*École nationale supérieure des arts de la marionnette*), a začetnik je i međunarodnog udruženja gradova prijatelja lutkarstva (AVIAMA), u koje je, zasad samo nominalno, uključen i Osijek.

U ovome tisućljeću svjetska je UNIMA ostvarila dva dugogodišnja lutkarska sna. Prvi je proglašenje Svjetskoga dana lutkarstva, koji se od 2003. godine obilježava širom svijeta svake godine 21. ožujka, a drugi izdavanje Svjetske enciklopedije lutkarske umjetnosti, prvo na francuskom jeziku (*Encyclopédie mondiale des arts de la marionnette*), a pripremljen je te će uskoro biti objavljen na internetskoj stranici UNIMA-e i engleski prijevod. Enciklopedija je impresivno djelo na 864 stranice, s više od 1200 članakao lutkarskim tehnikama, najznačajnijim lutkarima i lutkarskim kazalištima te povijesti lutkarstva u zemljama širom svijeta. Četiri stotine fotografija i crteža čini je i vizualno vrlo atraktivnom.

Hrvatski su se lutkari vrlo rano povezali s UNIMA-om te zalaganjem Mladena Širele, koji je 1920.-ih i 1930.-ih godina vodio zagrebački Teatar marioneta, postali članovima 1933. godine. Nakon raspada Jugoslavije, dakle i jugoslavenskog centra UNIMA, Hrvatski centar osnovan je 1992. godine. Prvi mu je predsjednik bio Dalibor Foretić, nakon njega Zvonko Festini, a sadašnja je predsjednica Jasminka Mesarić. Od osnutka do danas glavna tajnica je potpisnica ovoga teksta, koja je također u tri mandata (najveći broj dopuštenih mandatnih razdoblja zaredom) bila članica međunarodnog Izvršnog odbora (zvanog Egzekutiva), koji čine 18 članova iz cijeloga svijeta.

Lutkari, globtroteri odvijeka i umjereni globalisti (samo u smislu globalne prisutnosti lutke i želje za povezivanjem, umrežavanjem i komunikacijom bez granica, ali uvijek uz uvažavanje specifičnosti i različitosti) odlikuju se nemimim istraživačkim pa i lutalačkim duhom. Svojim članovima UNIMA nudi kontakte, prijateljstvo i mogućnost suradnje s ljudima iz cijeloga svijeta, koji se na različite načine bave lutkarstvom, informacije i publikacije o lutkarstvu, tečajeva, radionice i još mnogo toga. UNIMA je objavila popis znanstvenika koji proučavaju lutkarstvo, lutkarskih škola i tečajeva, lutkarskih festivala (s adresama 461 festivala u 60 država!). Osnovala je tzv. mrežu festivala, u koju su uključeni već brojni festivali koji zainteresiranim lutkarima nude smještaj i ulaznice za sva događanja. Zaživio je i projekt „Bed & Puppets“, koji (osobito mladim) lutkarima daje priliku nalaženja smještaja kod kolegā lutkarā u vrijeme kongresa, festivala, radionica... ili naprosto putovanja.

Ali pustit ćemo zainteresiranim lutkarima da ostalo otkriju sami. O svemu (kao i o tome kako postati član UNIMA-e) mogu se informirati na stranicama Hrvatskoga centra UNIMA (www.unima.hr) i svjetske UNIMA-e (www.unima.org).

[1] Što je UNIMA? / What is UNIMA?. Hrvatski centar UNIMA, Zagreb 1999., str. 10.

[2] Isto.

[3] Isto, str. 10. i 12.

